

1. Inleiding

Deze bijdrage heeft tot doel de Nederlandse kinderbijslag in internationaal perspectief te plaatsen. Belangrijke aspecten zijn hierbij of andere landen andere doelstellingen volgen, welke plaats de kinderbijslagsystemen innemen binnen de context van de sociale zekerheid en welke bijdrage deze aan de inkomenszekering van kinderen levert. De kern van de vergelijking zijn de kinderbijslagregelingen en de fiscale faciliteiten die er in verschillende landen zijn. Regelingen voor kinderopvang bijvoorbeeld blijven buiten deze analyse. Elementen die in de analyse een belangrijke rol spelen zijn:

- De achtergrond en het beleidsmatig kader waarbinnen de kinderbijslag een rol speelt binnen de sociale zekerheid (paragraaf 2),
- De vorm van de kinderbijslagregeling (uitkering of fiscaal) en het aspect van inkomensafhankelijkheid (paragraaf 3),
- Het belang van de leeftijd en het aantal kinderen in de kinderbijslagregelingen (paragraaf 4),
- De hoogte van de uitkering (paragraaf 5)
- De bescherming aan de onderkant van het inkomensgebouw (bijstand en kinderen). (paragraaf 6).

Deze –beperkte- analyse is voor een belangrijk deel gebaseerd op een studie van Bradshaw en Finch die een vergelijking hebben gemaakt van “child benefit packages” in 22 landen.¹ Daarnaast is gebruik gemaakt van overzichten zoals die gemaakt worden door de Europese Commissie (MISSOC), de OECD en informatie verkregen van diversie ministeries. De meeste gegevens hebben betrekking op 2001 of 2002 en zijn derhalve enigszins gedateerd. Beleidsontwikkelingen na die tijd zijn daarom niet zichtbaar in de cijfers.

2. Typering van de regelingen

In de meeste landen wordt de kinderbijslag gezien als een financiële bijdrage in de kosten van kinderen. Het beoordelen van de (opvoeding-)kosten voor kinderen is wetenschappelijk echter een probleem. Daarnaast dient bij het bepalen van de hoogte van de tegemoetkoming bepaald te worden welke rol de overheid daarin dient te spelen. Om die reden zijn tegemoetkomingen aan kinderen altijd gebaseerd op een politieke waardering. Op basis van de memorie van toelichting van kinderbijslagwetten in andere landen, vergelijkende studies van de OECD en de EC en literatuuronderzoek kunnen een aantal redenen in kaart gebracht worden die landen aangeven als achtergrond voor hun ondersteuning van kinderen. Mogelijke redenen zijn:

1. Een solidaire bijdrage van huishoudens zonder kinderen aan huishoudens met kinderen, zoals genoemd in de regelingen van Nederland, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk, Italië, Spanje en Griekenland.
2. Het belang van de maatschappij voor het voortbestaan van maatschappelijke instituties, vooral sociale zekerheid, zoals genoemd in de Duitse, Belgische, Spaanse en Italiaanse kinderbijslag.

¹ J. Bradshaw, N. Finch, A comparison of Child Benefit packages in 22 countries, a research carried out by the university of York on behalf of the Department for Work and Pensions, Research Report No. 174, Department of Work and Pensions, UK, 2002. Voor Nederland wijken de cijfers af van hetgeen door Bradshaw en Finch gepubliceerd is vanwege nagekomen correcties. Deze correcties zijn verwerkt in de hier gepresenteerde cijfers.

3. Het voorkomen van kinderarmoede en het garanderen van gelijke kansen, een doelstelling die vooral in de Angelsaksische landen wordt genoemd.
4. Een compensatie voor gemiste carrièrekansen en verzorgingsactiviteiten aan ouders, net als een bijdrage in het verhogen van de keuzevrijheid om kinderen te hebben, zoals er wordt geredeneerd in de Scandinavische landen.

Deze redenen zijn niet uitsluitend en kunnen elkaar overlappen. De kinderbijslag heeft zich in de loop de jaren ontwikkeld waardoor landen ook verschillende doelstellingen in de kinderbijslag kunnen hebben geïntegreerd. Met name in de Angelsaksische landen is de ondersteuning van kinderen in belangrijke mate inkomensafhankelijk en gericht op de onderkant van het inkomensgebouw. Dat heeft met name te maken met het feit dat bijstandsregelingen en (minimum)lonen relatief laag zijn. Daarnaast speelt in een aantal landen de discussie over kinderbijslag en demografische aspecten. In Frankrijk spelen demografische overwegingen al langer een rol.

BOX Verschillende doelstellingen, verschillende systemen

Een van de doelen van sociale zekerheid is het voorkomen van armoede. In sommige landen ligt de nadruk bij armoedebestrijding vooral op (gezinnen met) kinderen. Deze stelsels zijn sterk inkomensafhankelijk en geven vaak hoge uitkeringen aan de onderkant van het inkomensgebouw. Andere landen hebben een bredere aanpak bij het voorkomen van armoede. In die landen ligt de nadruk bij armoedebestrijding in de sociale zekerheid meer algemeen op het voorkomen van armoede en hanteert men daarvoor het instrument bijstand. (en minimumlonen bij werk). Door voor alle huishoudentypen een adequate ondersteuning te bieden wordt armoede voorkomen. En daarmee ook voor gezinnen met kinderen. De paradox is dat juist sommige landen die sterk inzetten op inkomensafhankelijke regelingen voor kinderen aan de onderkant –zoals de Verenigde Staten- veel kinderarmoede kennen. Landen met relatief hoge bijstandsuitkeringen met universele -niet-inkomensafhankelijke- uitkeringen kennen relatief weinig kinderarmoede.

3. Kenmerken van kinderbijslagregelingen; inkomens(on)afhankelijke kinderbijslag of fiscale faciliteiten?

Een financiële bijdrage in de kosten van kinderen kan op verschillende manieren worden aangeboden: via een inkomensafhankelijke bijdrage, een inkomensafhankelijke bijdrage of via fiscale instrumenten, of – zoals in de meeste gevallen- een combinatie hiervan.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de manier waarop de verschillende landen (per 1 juli 2001) vorm geven aan de financiële ondersteuning van kinderen middels uitkeringen en/of fiscale instrumenten. De tabel in de eerste drie kolommen geeft aan welke instrumenten ingezet worden. In de kolommen 4 t/m 6 wordt het relatieve gewicht aangegeven van de regeling in percentages. Hierbij wordt het voorbeeld van een modale huishouden gebruikt. Aangegeven wordt hoeveel procent van de totale kinderbijslag betaald wordt als inkomensafhankelijke kinderbijslag, als inkomensafhankelijke kinderbijslag en hoeveel via fiscale faciliteiten. Het nadeel van deze keuze voor het modale inkomensniveau is dat inkomensafhankelijke regelingen al buiten beeld zijn en dus in kolom 2 en 3 regelingen genoemd worden die in kolom 5 en 6 –op modaal niveau- zonder betekenis zijn.

Tabel 1: Inkomens(on)afhankelijke kinderbijslagen en fiscale faciliteiten per 1 juli 2001.

	Soort kinderfaciliteit			Alleenverdiener twee kinderen en een modaal inkomen			Totaal
	Inkomens onafhankelijke kinderbijslag	Inkomens afhankelijke kinderbijslag	Fiscale faciliteiten	Inkomens onafhankelijke kinderbijslag	Inkomens afhankelijke kinderbijslag	Fiscale faciliteiten	
	(A)	(B)	(C)	(A) %	(B) %	(C) %	
Australië			X	0	0	100	100
Oostenrijk	X	X	X	100	0	0	100
België	X		X	80	0	20	100
Canada		X	X	0	100	0	100
Denemarken	X			100	0	0	100
Finland	X			100	0	0	100
Frankrijk	X	X	X	52	20	28	100
Duitsland (1)	X		X	0	0	100	100
Griekenland	X	X	X	48	0	52	100
Ierland	X	X	X	73	0	27	100
Italië		X	X	0	78	22	100
Japan	X	X	X	68	0	31	100
Luxemburg	X		X	73	0	27	100
Nederland	X		X	92	0	8	100
Nieuw Zeeland			X	0	0	100	100
Noorwegen	X	X		100	0	0	100
Portugal		X	X	0	66	34	100
Spanje		X	X	0	0	100	100
Zweden	X			100	0	0	100
UK	X		X	72	0	28	100
Verenigde Staten		X	X	0	0	100	100

(1) inkomensafhankelijk maar met een uitkering tot een bepaald inkomensniveau

Bron: Bradshaw en Finch (2002).

De meeste landen maken gebruik van kinderbijslaguitkeringen die onafhankelijk zijn van het inkomen. De landen die geen inkomensafhankelijke kinderbijslagregelingen kennen zijn vooral de zogenaamde Angelsaksische landen (Canada, Australië, Nieuw Zeeland, Verenigde Staten) en de Zuid-Europese landen (Spanje, Italië, Portugal). Het Verenigd Koninkrijk en Ierland zijn bij de Angelsaksische landen –zoals later vaker zal blijken– de uitzondering. Zij maken ook gebruik van inkomensafhankelijke regelingen. De overgrote meerderheid van de landen gebruikt fiscale instrumenten aanvullend op de kinderbijslag. Deze kunnen overigens vormgegeven worden als inkomensafhankelijk en inkomensafhankelijk. Opvallend is overigens dat de Scandinavische landen geen gebruik maken van het fiscale instrument. En met uitzondering van Noorwegen ook geen gebruik maken van het inkomen afhankelijke kinderbijslag. Nederland kent zowel inkomensafhankelijke uitkeringen als fiscale faciliteiten, echter het belang van de fiscale regelingen is beperkt (in 2001). Na 2001 is het fiscale instrumentarium in Nederland sterk uitgebreid. Het Nederlandse systeem is wat betreft structuur het meest vergelijkbaar met de Scandinavische landen.

4. Reikwijdte van de regelingen en differentiatie naar aantal kinderen en leeftijd

In deze paragraaf staat centraal de reikwijdte van de regelingen en differentiatie naar aantal kinderen en leeftijd. Belangrijk voor de reikwijdte van de kinderbijslag is de groep van kinderen waarvoor de uitkering wordt verstrekt. Het belangrijkste onderscheid is daarbij of de kinderbijslag alleen voor kinderen bedoeld is die nog leerplichtig zijn (of op de middelbare school zitten). Of dat de kinderbijslag ook kan worden verstrekt voor degenen die studeren. Daarnaast zijn er landen die kinderbijslag voor gehandicapte kinderen doorbetalen ook na de “gebruikelijke” leeftijdsgrens. In Nederland is er na het 18^e levensjaar een afzonderlijke regeling voor deze groep (de WAJONG-uitkering) en geldt er voor studerenden de studiefinanciering.

Daarnaast is een belangrijk punt in hoeverre het aantal en de leeftijd van de kinderen een rol speelt bij de bepaling van de hoogte van de kinderbijslag. Neemt de uitkering toe met de leeftijd van het kind, of daalt die juist? Maakt het aantal kinderen op zich uit? Zijn er toelagen voor grote gezinnen?

Reikwijdte

In de meeste landen is de maximale leeftijd voor kinderbijslag 17/18 jaar, maar een aanzienlijk aantal landen kiest ook voor 15/16 jaar.² In Frankrijk ligt de grens ook op 16 jaar maar voor kinderen die in opleiding zijn of werkloos ligt de grens hoger (bij 20 jaar). In veel landen is het mogelijk om voor kinderen in opleiding ook boven de “standaard” leeftijdsgrens nog kinderbijslag te ontvangen. De leeftijd zoals die in de tabel tussen haakjes wordt aangegeven geeft deze grens weer. In Duitsland en Luxemburg ligt deze grens het hoogst (27 jaar). Op de voet gevolgd door Oostenrijk en België. Grosso modo kunnen wij stellen dat alleen in de continentaal Europese landen kinderbijslag veelal ook in het kader van studie na de middelbare school ingezet kan worden. In de Angelsaksische landen en de Scandinavische landen (en Nederland) stopt de kinderbijslag rond het tijdstip van het verlaten van de middelbare school

In een aantal landen (waaronder Griekenland, Spanje, Italië en Oostenrijk) loopt de kinderbijslag door na de “normale” leeftijdsgrens in het geval van zieke of gehandicapte kinderen.

² Er is aan te nemen dat het verschil tussen 17/18 en 15/16 vooral te maken heeft met wettelijke formuleringen zoals het verschil tussen “tot” en “tot en met”.

Tabel 2: Overzicht kenmerken kinderbijslagenregelingen naar leeftijd en aantal van de kinderen.(2002, exclusief fiscale faciliteiten).

	Stijgt de kinderbijslag met de leeftijd van het kind? (1)	Strijgt de kinderbijslag met het aantal kinderen? (2)	Wat is de maximale leeftijd voor de kinderbijslag?
Australië	+/-	+ 3de	20 (24)
Oostenrijk	+/-	+	18 (26)
België	+/-	+/-	18 (25)
Canada	0	-	17
Tsjechië	+/-	0	14 (25)
Denemarken	-	0	17
Finland	0	+	16
Frankrijk	+	+	16 (20)
Duitsland	0	+4de	18 (27)
Griekenland	0	+/-	17 (21)
Ierland	0	+3de	15 (18)
Italië	0	+	17
Japan	0	+3de	6
Luxemburg	+	+	18 (27)
Nederland	+	0	17
Nieuw Zeeland	+	-	18
Noorwegen	0	0	18
Portugal	0	-	16 (24)
Spanje	0	0	17
Zweden	0	+3de	16 (20)
Verenigd Koninkrijk	0	-	15 (18)
Verenigde Staten*	0	+	--

(1) “+”kinderbijslag stijgt met leeftijd , daalt met leeftijd, “+/-“ hogere bedragen voor de jongste en oudste leeftijdscategorieën

(2) “+”kinderbijslag neemt toe met het aantal kinderen, “-“kinderbijslag daalt met het aantal kinderen.

* Zwitserland=Zurich, Verenigde Staten=Michigan temporary assistance TANF, I

Bron: Benefits and wages, OECD December 2004); Bradshaw en Finch , child benefits in 22 countries, 2002

Aantal en leeftijd van de kinderen

Wat betreft de leeftijd van de kinderen blijkt dat in ruwweg de helft van de onderzochte landen de leeftijd van de kinderen geen rol speelt bij de hoogte van de uitkering. Zes landen (waaronder Nederland) laten de uitkering stijgen met leeftijd. De resterende landen kennen vormen waarbij specifiek voor bepaalde leeftijdscategorieën meer of minder kinderbijslag wordt betaald.

Het merendeel van de landen varieert het uitgekeerde bedrag naarmate er meer kinderen zijn in het huishouden. De manier waarop dit gebeurt verschilt echter: in Oostenrijk, Finland en Frankrijk stijgt de kinderbijslag met het aantal kinderen. In Tsjechië, New Zeeland en Portugal daalt het bedrag bij voorbeeld bij meer kinderen. Een aantal landen kiest er ook voor om pas vanaf een bepaald aantal kinderen een toeslag voor het gehele gezin toe te kennen

Om een indicatie te krijgen hoe het rekening houden met aantal en leeftijd van de kinderen doorwerkt in de uitkeringen is in tabel 3 weergegeven hoe het inkomen van een modaal gezin stijgt als aantal en leeftijd van de kinderen varieert.

Tabel 3: Procentuele inkomensvooruitgang naar aantal (en leeftijd) kinderen (vergelijking gezin met en zonder kinderen en modaal inkomen)
(kinderbijslagregelingen inclusief fiscale faciliteiten)

	1 kind van 7 jaar	2 kinderen van 7 en 14 jaar	3 kinderen 7, 14 en 17 jaar
Australië	4	7	10
Oostenrijk	8	19	31
België	6	18	39
Canada	2	4	7
Denemarken	4	9	13
Finland	5	10	10
Frankrijk	3	11	33
Duitsland	7	15	23
Griekenland	2	4	8
Ierland	8	12	17
Italië	5	11	22
Japan	2	4	6
Luxemburg	9	22	36
Nederland	4	8	12
Nieuw Zeeland	0	0	11
Noorwegen	6	11	17
Portugal	4	7	14
Spanje	2	4	6
Zweden	4	9	14
Verenigd Koninkrijk	7	10	13
Verenigde Staten	3	7	10

Met name België, Oostenrijk, Frankrijk en in mindere mate Duitsland laten een zeer sterke toename zien van de uitkeringen bij een groeiend aantal kinderen en stijgende leeftijd.

Met één kind is de toelage in Nederland ongeveer 4% van het netto modale loon. Dat is vergelijkbaar met Zweden en Denemarken. Met elk kind komt er in Nederland ruwweg 4% bij. In de meeste landen is er een dergelijk patroon. Als de beginsituatie met één kind echter al hoger is komt met men twee en drie kinderen ook weer hoger uit. Duitsland begint wat hoger (7%) en komt daardoor bij drie kinderen (23%) toch hoger uit dan Nederland. België, Luxemburg, Oostenrijk en Italië laten zien dat elk extra (2e of 3e) kind ook extra vergoedingen krijgt. De continentale landen springen er in deze analyse uit als landen die vooral grotere gezinnen hogere kinderbijslagen geven. De Angelsaksische en Scandinavische landen lijken minder hoge uitkeringen te geven en ook minder rekening te houden met gezinsgrootte en/of leeftijd van de kinderen. In het Verenigd Koninkrijk krijgt het tweede en derde kind minder dan het eerste kind.

5. Hoogte kinderbijslag.

Onderstaande tabel gaat uit van een aantal casussen en probeert informatie te verschaffen over de hoogte van de kinderbijslagen in specifieke omstandigheden. Omdat de kinderbijslag

afhankelijk kan zijn van onder meer leeftijd en aantal kinderen, type huishouden (bijvoorbeeld éénuoudergezinnen) en hoogte van het huishoudinkomen is het niet mogelijk al deze aspecten eenvoudig weer te geven. In onderstaande tabel wordt daarom de kinderbijslag (inclusief fiscale faciliteiten) weergegeven voor twee gezinstypen op steeds twee inkomensniveaus. De eerste casus is een persoon met een inkomen op minimumniveau (helft van modaal). De tweede casus is een modale alleenverdiener met twee kinderen. De cijfers tonen het additionele absolute inkomensbedrag (in koopkrachtpariteiten) dat gezinnen in vergelijking met een huishouden zonder kinderen (echtpaar) ontvangen³. De cijfers gaan uit van casussen en zijn door Bradshaw en Finch zoveel mogelijk internationaal vergelijkbaar gemaakt. Desalniettemin moeten de cijfers voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Tabel 4: Additioneel inkomen huishoudens met 2 kinderen tegenover huishoudens zonder kinderen

	Minimuminkomen		Modaal	
	Alleenstaande ouder (1)	Echtpaar met kinderen	Alleenstaande ouder (1)	Echtpaar met kinderen
Australië	502	576	185	168
Oostenrijk	394	383	428	377
België	150	350	150	350
Canada	263	348	147	95
Denemarken	277	174	277	174
Finland	127	288	241	204
Frankrijk	0	163	0	219
Duitsland	310	299	328	299
Griekenland	14	25	19	52
Ierland	741	440	217	252
Italië	193	312	127	198
Japan	378	87	97	119
Luxemburg	195	630	466	586
Nederland	274	206	312	187
Nieuw Zeeland	317	321	41	10
Noorwegen	361	185	361	185
Portugal	38	78	36	79
Spanje	32	0	92	73
Zweden	111	304	230	206
UK	568	660	176	245
Verenigde Staten	505	936	220	169

Bron: Bradshaw 2002, p. 137,139,140,141 en 143, bedragen in ppp, door auteurs omgerekend in Euro. Alleen netto inkomen en kinderbijslag. Minimuminkomen is de helft van modaal.

Duidelijk is dat het type huishouden waarin kinderen opgroeien nogal uitmaakt. Vooral de Angelsaksische landen steunen zeer sterk op het idee van inkomensondersteuning gericht op de onderkant van het loongebouw. Huishoudens met een laag inkomen (50% modaal) krijgen relatief veel steun van de overheid in de VS, Canada en het Verenigd Koninkrijk. Gezinnen waar beide partners werken, in de VS ook. De hoge ‘beloning’ voor werkende ouders is gebaseerd op de Earned Income Tax credit.

In Duitsland, Oostenrijk en België is de kinderbijslag hoog op modaal niveau. Duidelijk wordt echter dat andere landen meer doen aan de onderkant van het loongebouw. Voor de gepresenteerde casussen is de Nederlandse kinderbijslag te typeren als ruwweg vergelijkbaar

³ Bradshaw en Finch onderscheiden voor mannen en vrouwen verschillende inkomensniveaus. Het modaal inkomen van mannen is hoger dan het modaal inkomen van vrouwen.

met hetgeen de Scandinavische landen doen. Vooral voor de lagere inkomens springen de Angelsaksische landen eruit. De inkomensafhankelijke uitkeringen zijn hoog.

6. Uitgaven voor kinderen op bijstandsniveau.

Een opmerking die bij de tabel in de vorige paragraaf geplaatst moet worden is dat er in de sociale zekerheid ook andere manieren zijn om met kinderen rekening te houden, bijvoorbeeld door toeslagen voor afhankelijke gezinsleden in de bijstand of de WW. Het bijstandsniveau en ook het minimumloon zijn in Nederland relatief hoog. Dat blijkt uit studies van de OESO⁴. De inkomensverdeling is redelijk evenwichtig. Dat betekent dat ouders in Nederland -maar bijvoorbeeld ook in de Scandinavische landen- in verhouding tot veel andere landen een betere uitgangspositie hebben om kinderarmoede te voorkomen.

Tabel 5: Bijstandsniveau voor huishoudens met en huishoudens zonder kinderen

	Geen kinderen		2 kinderen	
	Alleenstaande	Eenverdiener huishouden	Alleenstaande ouder	Eenverdiener huishouden
Australië	67	48	97	107
Oostenrijk	69	68	87	95
België	60	62	81	76
Canada	41	53	73	74
Denemarken	98	78	118	111
Finland	75	77	85	98
Frankrijk	58	60	71	76
Duitsland	80	79	90	91
Griekenland	0	0	2	2
Ierland	82	88	86	103
Italië	0	0	0	0
Nederland	100	100	100	100
Nieuw Zeeland	59	67	74	75
Noorwegen	74	69	99	89
Spanje	36	36	42	44
Zweden	69	69	72	82
Verenigd Koninkrijk	81	79	102	110
Verenigde Staten	12	17	53	61

Nederland= 100. Een getal hoger dan 100 betekent dat het betreffende land een hogere bijstanduitkering heeft gemeten in koopkrachtpariteiten.

Bron: OECD, Benefits and Wages. Onderliggende tabellen.

Bij vergelijken van bijstandscijfers dient de nodige omzichtigheid betracht te worden. Vergelijken van bijstand is notoір moeilijk. De cijfers omvatten de bijstandsuitkeringen, de huursubsidie en de kinderbijslag (inclusief eventuele fiscale faciliteiten). Om tot een vergelijking te kunnen komen zijn een aantal –soms belangrijke- aannames nodig. Een voorbeeld van een aanname is dat de huur een bedrag is van 20% van een modaal inkomen. Dat is zeer hoog vergeleken met de inkomens op bijstandsniveau. Omdat de huursubsidie rekening houdt met de relatie huur/inkomen zal de huursubsidie voor de huur die boven de normbedragen uitgaat minder hoog zijn. Duitsland vergoedt (onder bepaalde randvoorwaarden) de volledige huur voor bijstandsgerechtigden. Omdat de huren vaak lager zullen liggen dan 20% van een modaal inkomen zal in de berekening van de OECD de Nederlandse bedragen wat “onderschat” worden. Voor de bijstandsbedragen voor Denemarken geldt dat is uitgegaan van de hoogste bedragen die mogelijk zijn (in de eerste

⁴ Benefits and wages, OESO verschillende jaren.

maanden deels afhankelijk van het vroegere inkomen). Na de eerste maanden daalt de bijstand voor de meeste cliënten.

Voor alleenstaanden en gezinnen zonder kinderen is het bijstandniveau in Nederland hoger dan in de andere landen in tabel 5. Voor alleenstaande ouders en gezinnen met kinderen zijn de bedragen in Denemarken hoger dan in Nederland. En wellicht verassend ook in sommige Angelsaksische landen. Blijkbaar is de sterke ondersteuning via kinderbijslag aan de onderkant toch effectief in optrekken van het niveau van de koopkracht (met name het Verenigd Koninkrijk en in mindere mate Australië en Ierland). Misschien even verrassend is dat veel van de Continentaal Europese landen die vaak hoge (inkomensonafhankelijke) uitkeringen verstrekken in de combinatie met bijstand toch relatief laag scoren (Frankrijk, België, Oostenrijk en Duitsland)

7. Samenvatting en conclusies

In deze bijlage worden de inkomensafhankelijke en de inkomensonafhankelijke kinderbijslag internationaal vergeleken. Daarbij zijn ook meegenomen de fiscale faciliteiten voor kinderen.

De landen die geen inkomensonafhankelijke kinderbijslagregelingen kennen zijn vooral de zogenaamde Angelsaksische landen (Canada, Australië, Nieuw Zeeland, Verenigde Staten) en de Zuid-Europese landen (Spanje, Italië, Portugal). Het Verenigd Koninkrijk en Ierland zijn bij de Angelsaksische landen –zoals later vaker zal blijken– de uitzondering. Zij maken ook gebruik van inkomensonafhankelijke regelingen. De overgrote meerderheid van de landen gebruikt fiscale instrumenten aanvullend op de kinderbijslag. Deze kunnen overigens vormgegeven worden als inkomensafhankelijk en inkomensonafhankelijk. Luxemburg, Duitsland, Oostenrijk en België geven (voor een alleenverdiener met twee kinderen) relatief hoge kinderbijslagen. Opvallend is dat de Scandinavische landen geen gebruik maken van het fiscale instrument. En met uitzondering van Noorwegen ook geen gebruik maken van het inkomensafhankelijke kinderbijslag. Nederland kent zowel inkomensonafhankelijke uitkeringen als fiscale faciliteiten, echter het belang van de fiscale regelingen is beperkt in 2001. Na 2001 is het fiscale deel in Nederland sterk in belang toegenomen. Het Nederlandse systeem is wat betreft structuur het meest vergelijkbaar met de Scandinavische landen

De manier waarop “kinderbijslag” in landen wordt ingezet hangt deels samen met verdere inrichting van de sociale zekerheid én de beleidsoptiek achter de kinderbijslag. De continentale landen (bijvoorbeeld Oostenrijk, Duitsland, Luxemburg, Frankrijk) springen er in deze analyse uit als landen die vooral grotere gezinnen hogere kinderbijslagen geven. De Angelsaksische en Scandinavische landen (inclusief Nederland) lijken minder rekening te houden met gezinsgrootte en/of leeftijd van de kinderen.

Voor de Angelsaksische landen steunen op het idee van inkomensondersteuning gericht op de onderkant van het loongebouw. Huishoudens met een laag inkomen krijgen relatief veel steun van de overheid in de VS, Canada en het Verenigd Koninkrijk. De hoge ‘beloning’ voor werkende ouders is in de Verenigde Staten gebaseerd op de Earned Income Tax credit.

Opvallend is dat de landen met uitsluitend (of zoals Nederland) hoofdzakelijk inkomensonafhankelijke kinderbijslagen er toch goed in slagen een hoog niveau van inkomensbescherming aan gezinnen met een laag inkomen te bieden (bijstandniveau). De Scandinavische landen én Nederland geven aan bijstand voor eenoudergezinnen en gezinnen met kinderen hogere uitkeringen dan landen die sterker leunen op inkomensafhankelijke of

fiscale instrumenten. Met name het Verenigd Koninkrijk, Ierland en ook Australië compenseren de lage bijstand met hoge tegemoetkomingen voor kinderen aan de onderkant. Daarnaast is het zo dat de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk met hun fiscale instrumenten vooral proberen werkenden met een laag inkomen te ondersteunen.

Voor Nederland geldt dat de kinderbijslag wat betreft structuur, opbouw en hoogte nauw aansluit bij hetgeen in de Scandinavische landen gebruikelijk is. Nederland kent –net als de Scandinavische landen– met een grotendeels inkomensonafhankelijke kinderbijslagsysteem toch een sterke bescherming aan de onderkant.